

Minister ~~Infrastruktury i Inwestycji~~ i Rozwoju

Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji,
w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości
szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020

~~(ZATWIERDZAM)~~

+

Maria Wasiak

Definicja stylu: Normalny: Czcionka: Wyjustowany, Odstęp Po: 0 pkt

Definicja stylu: Nagłówek 1: Odstęp Przed: 12 pkt, Po: 3 pkt, Konspekty numerowane + Poziom: 1 + Styl numeracji: 1, 2, 3, ... + Rozpocznij od: 1 + Wyrównanie: Na lewo + Wyrównanie: 0 cm + Tabulator po: 0,76 cm + Wcięcie: 0,76 cm

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu: Hiperłącze

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu ...

Definicja stylu: Poprawka

Definicja stylu: UżyteHiperłącze

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Sformatowano: Czcionka: Arial

Sformatowano ...

Sformatowano: Czcionka: Arial

Sformatowano ...

Sformatowano: Czcionka: Arial

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Sformatowano ...

Zatwierdzam / Zatwierdzam z upoważnienia

Minister **INFRASTRUKTURY** Inwestycji i

Rozwoju

(zatwierdzono elektronicznie)

Warszawa, **8 maja 2015** r.

Sformatowano: Czcionka: Arial, 10 pkt, Nie Pogrubienie, Nie Kursywa, Nie Wszystkie wersaliki

Sformatowano: Czcionka: Arial, 10 pkt, Nie Pogrubienie, Nie Kursywa, Nie Wszystkie wersaliki

Sformatowano: NAZ_ORG_WYD – nazwa organu wydającego projektowany akt, Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Pierwszy wiersz: 0 cm, Odstęp Przed: 0 pkt, Po: 0 pkt

Sformatowano: Czcionka: Arial, 10 pkt, Nie Pogrubienie, Nie Wszystkie wersaliki

Sformatowano: Czcionka: Nie Kursywa

Sformatowano: TYTUŁ_AKTU – przedmiot regulacji ustawy lub rozporządzenia

Sformatowano: Czcionka: Arial, 10 pkt, Nie Pogrubienie, Nie Kursywa

Sformatowano: DATA_AKTU – data uchwalenia lub wydania aktu, Do lewej

Sformatowano: Czcionka: 10 pkt, Nie Pogrubienie, Nie Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 10 pkt, Nie Pogrubienie, Nie Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 10 pkt, Nie Pogrubienie, Nie Kursywa

Sformatowano: Do lewej, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Do lewej

Spis treści

Wykaz skrótów	5
1. Rozdział – Podstawa prawna	6
1.1. Podrozdział – Akty prawne i dokumenty regulujące zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadę równości szans kobiet i mężczyzn	6
2. Rozdział – Cel i zakres regulacji	7
3. Rozdział – Słowniczek pojęć	8
4. Rozdział – Wstęp	16
5. Rozdział – Realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS	20
5.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych	20
5.2 Podrozdział – System wdrażania programów operacyjnych	21
5.2.1 Sekcja – Wybór projektów	29
5.2.2 Sekcja – Kontrola	30
5.2.3 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość	32
5.2.4 Sekcja – Ewaluacja	34
5.2.5 Sekcja – Informacja i promocja	35
6. Rozdział – Realizacja zasady równości szans kobiet i mężczyzn w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS	36
6.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych	36
6.2 Podrozdział – System wdrażania programów operacyjnych	37
6.2.1 Sekcja – Wybór projektów	37
6.2.2 Sekcja – Kontrola	39
6.2.3 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość	40
6.2.4 Sekcja – Ewaluacja	42
6.2.5 Sekcja – Informacja i promocja	43
Załącznik nr 1. Standard minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS – Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.	
Wykaz skrótów	5
1 Rozdział – Podstawa prawna	6

<u>1.1. Podrozdział – Akty prawne i dokumenty regulujące zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadę równości szans kobiet i mężczyzn</u>	<u>6</u>
<u>2 Rozdział – Cel i zakres regulacji</u>	<u>7</u>
<u>2.1 Przepisy przejściowe</u>	<u>8</u>
<u>3 Rozdział – Słowniczek pojęć.....</u>	<u>8</u>
<u>4 Rozdział – Wstęp.....</u>	<u>16</u>
<u>5 Rozdział – Realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS</u>	<u>20</u>
<u>5.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych.....</u>	<u>20</u>
<u>5.2 Podrozdział – System wdrażania programów operacyjnych</u>	<u>21</u>
<u>5.2.1 Sekcja – Neutralność produktów projektu</u>	<u>29</u>
<u>5.2.2 Sekcja – Kryteria wyboru projektów</u>	<u>30</u>
<u>5.2.3 Sekcja – Wybór projektów</u>	<u>30</u>
<u>5.2.4 Sekcja – Kontrola</u>	<u>31</u>
<u>5.2.5 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość.....</u>	<u>32</u>
<u>5.2.6 Sekcja – Ewaluacja</u>	<u>34</u>
<u>5.2.7 Sekcja – Informacja i promocja.....</u>	<u>35</u>
<u>6. Rozdział – Realizacja zasady równości szans kobiet i mężczyzn w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS</u>	<u>36</u>
<u>6.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych.....</u>	<u>36</u>
<u>6.2 Podrozdział –System wdrażania programów operacyjnych</u>	<u>37</u>
<u>6.2.1 Sekcja – Wybór projektów</u>	<u>37</u>
<u>6.2.2 Sekcja – Kontrola</u>	<u>39</u>
<u>6.2.3 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość.....</u>	<u>40</u>
<u>6.2.4 Sekcja – Ewaluacja</u>	<u>42</u>
<u>6.2.5 Sekcja – Informacja i promocja.....</u>	<u>43</u>

Załącznik nr 1 Standard minimum realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS

Załączniki nr 2 Standardy dostępności dla polityki spójności lata 2014-2020

Sformatowano: Czcionka:
Pogrubienie

Sformatowano: Odstęp Po: 6 pkt,
Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Do lewej

Wykaz skrótów

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

~~EFRR~~ ~~EFS~~ EFSi – Europejskie Fundusze Strukturalne i Inwestycyjne

FS – Fundusz Spójności

IP – instytucja pośrednicząca

IW – instytucja wdrażająca

IZ – instytucja zarządzająca

PO – program operacyjny

MRU – mechanizm racjonalnych usprawnień

TIK – technologie informacyjno-komunikacyjne

UE – Unia Europejska

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt,
Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Normalny, Poziom 1,
Odstęp Przed: 18 pkt, Po: 12 pkt,
Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs,
Razem z następnym

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Interlinia:
Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Interlinia:
Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Odstęp Po: 10 pkt,
Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Do lewej

4.1 Rozdział – Podstawa prawna

Wytyczne w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach funduszy unijnych na lata 2014-2020, zwane dalej „Wytycznymi”, zostały wydane na podstawie ~~art. artykułu 5~~ ~~ust. ustępu 1 pkt~~ ~~punktu 11~~ ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. z 2017 r. poz. ~~1446~~1460, z późn. zm.).

1. 1. *Podrozdział – Akty prawne i dokumenty regulujące zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadę równości szans kobiet i mężczyzn*

Kwestię równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz równości szans kobiet i mężczyzn regulują przede wszystkim następujące akty prawne i dokumenty:

- 1) Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. ~~Nr 78,~~ poz. 483, z późn. zm.);
- 2) Konwencja o prawach osób niepełnosprawnych z dnia 13 grudnia 2006 r. ratyfikowana przez Polskę dnia 6 września 2012 r. (Dz. U. z 2012 r. poz. 1169), zwana dalej „Konwencją”;
- 3) Traktat o Unii Europejskiej (Dz. ~~U. z 2004 r. Nr 90,~~ Urz. UE C 202 z 07.06.2016, str. 1); ~~poz. 864, z późn. zm.);~~
- 4) Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 202 z 07.06.2016, str. 1);
- 5) Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz. Urz. UE C 326 z 26.10.2012, str. 391);
- 4) 6) ustawa z dnia 3 grudnia 2010 r. o wdrożeniu niektórych przepisów Unii Europejskiej w zakresie równego traktowania (Dz. U. ~~Nr 254,~~ z 2016 r., poz. 4700, ~~z późn. zm.);~~ 1219);
- 5) 7) rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego,

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Odstęp Po: 10 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Normalny, Poziom 6, Odstęp Przed: 0 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Razem z następnym

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Nie Pogrubienie, Kolor czcionki: Automatyczny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Normalny, Do lewej, Poziom 2, Wcięcie: Z lewej: 0,63 cm, Wysunięcie: 0,63 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Numerowanie + Poziom: 1 + Styl numeracji: 1, 2, 3, ... + Rozpocznij od: 1 + Wyrównanie: Na lewo + Wyrównanie: 7,75 cm + Wcięcie: 8,39 cm, Razem z następnym

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0,25 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kolor czcionki: Automatyczny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz ustanawiające przepisy ogólne dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1083/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12. 2013, str. 320, z późn. zm.), zwane dalej „rozporządzeniem ogólnym”;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~6)8)~~ rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1304/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1081/2006 (Dz. Urz. UE L 347 z 20.12.2013, str. 470), z późn. zm.), zwane dalej „rozporządzeniem dotyczącym EFS”;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~7)9)~~ Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020. Umowa Partnerstwa, ~~zwana~~~~zwaną~~ dalej „Umową Partnerstwa”;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~8)10)~~ komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 15 listopada 2010 r. – Europejska strategia w sprawie niepełnosprawności na lata 2010-2020: Odnowione zobowiązanie do budowania Europy bez barier COM(2010) 636 wersja ostateczna, zwany dalej „Europejską strategią w sprawie niepełnosprawności”;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~9)11)~~ zalecenie nr Rec (2006)5 Komitetu Ministrów Rady Europy dla państw członkowskich – Plan działań Rady Europy w celu promocji praw i pełnego uczestnictwa osób niepełnosprawnych w społeczeństwie: podnoszenie jakości życia osób niepełnosprawnych w Europie w latach 2006-2015;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~10)12)~~ komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dnia 21 września 2010 r. – Strategia na rzecz równości kobiet i mężczyzn 2010-2015 COM(2010) 491 wersja ostateczna;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~11)13)~~ konkluzje Rady z dnia 7 marca 2011 r. – Europejski pakt na rzecz równości płci (2011-2020) (Dz. Urz. UE C 155 z 25.05.2011, str. 10).

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

2-2 Rozdział – Cel i zakres regulacji

1) Celem Wytocznych jest zapewnienie zgodności sposobu realizacji PO z zasadą równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, a także zapewnienie spójnego podejścia w tym zakresie w ramach EFS, EFRR i FS.

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

2) Wytyczne są skierowane do wszystkich instytucji uczestniczących w realizacji PO współfinansowanych z EFS, EFRR i FS, a w szczególności IZ, IP i IW.¹

3) IZ zapewnia, że ~~właściwa~~ instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy o dofinansowanie projektu w ramach PO, zobowiąże beneficjenta w decyzji albo umowie o dofinansowanie projektu do stosowania aktualnych Wytycznych.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt,
Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt,
Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt,
Stosuj kerning przy 16 pkt

2.1 Przepisy przejściowe

Standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 stanowiące załącznik nr 2 do Wytycznych mają zastosowanie do projektów wyłonionych w wyniku konkursów lub wezwania do złożenia wniosku o dofinansowanie projektu, ogłoszonych po dniu, od którego zmienione Wytyczne są stosowane. Jednocześnie IZ PO lub instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy może, w uzgodnieniu z beneficjentem, zdecydować o stosowaniu tych standardów również w projektach, których realizację rozpoczęto przed dniem, od którego zmienione Wytyczne są stosowane.

3-3 Rozdział – Słowniczek pojęć

Definicje sformułowane w Wytycznych zostały opracowane z uwzględnieniem przepisów prawa powszechnie obowiązującego oraz opracowań dotyczących zasady równości szans

i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasady równości szans kobiet i mężczyzn.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Użyte w Wytycznych określenia oznaczają:

1) Osoby z niepełnosprawnościami — na potrzeby Wytycznych przyjęto stosowanie definicji osób z niepełnosprawnościami oznaczające osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. audiodeskrypcja – informacja czytana przez lektora, najczęściej jako dodatkowa ścieżka dźwiękowa do pliku wideo lub obrazu. Dodawana jest w celu opisu szczegółów obrazu, których nie są w stanie dostrzec osoby niewidome lub słabowidzące. Zapewnia informacje o miejscu akcji, postaciach, zmianie scenerii, tekstach widocznych na ekranie i innych treściach wizualnych. W standardowej audiodeskrypcji materiału wideo informacja jest czytana w przerwach pomiędzy dialogami (jeżeli one występują). Przykład:

Założmy że jest to film fabularny, w którym rozmawiają ze sobą 2 osoby.

¹ W przypadku programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej i Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa zarządzanych przez Polskę pełna realizacja Wytycznych jest uzależniona od uzyskania zgody państw członkowskich uczestniczących w tych programach.

Sformatowano: Do lewej

- To do zobaczenia jutro (mówi 1 osoba).

- Dziękuję, do widzenia (mówi 2 osoba).

Nagle obok nich podjeżdża samochód, z którego wysiada człowiek.

Wtedy w filmie pojawia się audiodeskrypcja czyli lektor czyta następującą frazę: Z lewej strony podjeżdża czerwony samochód. Wsiada z niego młody mężczyzna w garniturze.

- Dzień dobry Państwu, dobrze że jeszcze zdążyłem was złapać... (mówi 3 osoba która przyjechała);

~~4) dostępność rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721, z późn. zm.), a także osoby z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2011 r. Nr 231, poz. 1375);~~

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~ŁZ ma możliwość rozszerzenia zakresu stosowania Wytycznych również na inne osoby z niepełnosprawnościami (lub wybrane ich kategorie);~~

~~2) Zasada równości szans i niedyskryminacji — umożliwienie wszystkim osobom — bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną — sprawiedliwego, pełnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia na jednakowych zasadach.~~

~~Na potrzeby Wytycznych, w celu zwiększenia czytelności postanowień, w przypadku zasady równości szans i niedyskryminacji jest stosowane określenie: „zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami”. W związku z tym, w przypadku tej zasady przesłanka dotycząca płci ma zastosowanie tylko pośrednie², ponieważ działania na rzecz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn zostały wskazane w ramach rozdziału 6.~~

² Działania w rozdziale 5 Wytycznych nie są dedykowane bezpośrednio wyrównywaniu szans kobiet i mężczyzn, nie oznacza to jednak całkowitego wyłączenia przesłanki płci. Należy bowiem pamiętać o możliwości występowania dyskryminacji krzyżowej, czyli takiej w której występuje jednocześnie kilka przesłanek dyskryminujących (np. osoba doświadcza gorszego traktowania ze względu na płeć i posiadaną niepełnosprawność). W takiej sytuacji należy dążyć do wszelkich starań, aby zredukować dyskryminujący charakter działań podjętych lub realizowanych z wykorzystaniem funduszy strukturalnych.

Sformatowano: Do lewej

3) ~~Dyskryminacja – jakiekolwiek różnicowanie, wykluczanie lub ograniczanie ze względu na jakiekolwiek przesłanki (np. wiek, niepełnosprawność, płeć, rasę, orientację seksualną, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd itp.), którego celem lub skutkiem jest naruszenie lub zniweczenie uznania, korzystania lub wykonywania wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie polityki, gospodarki, społecznej, kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiejkolwiek innej, na zasadzie równości z innymi osobami. Wyróżnia się różne rodzaje dyskryminacji, m.in. pośrednią, bezpośrednią, wielokrotną, w tym krzyżową, indywidualną, instytucjonalną, strukturalną.~~

4) ~~Dyskryminacja ze względu na niepełnosprawność – jakiekolwiek różnicowanie, wykluczanie lub ograniczanie ze względu na niepełnosprawność, którego celem lub skutkiem jest naruszenie lub zniweczenie uznania, korzystania lub wykonywania wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie polityki, gospodarki, społecznej, kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiejkolwiek innej, na zasadzie równości z innymi osobami. Obejmuje to wszelkie przejawy dyskryminacji, w tym odmowę racjonalnego usprawnienia.~~

5) ~~Opis dostępności inwestycji – opis inwestycji infrastrukturalnej pod kątem sposobu udostępnienia jej dla osób z niepełnosprawnościami w zakresie dostosowania do warunków użytkowania przez osoby o zróżnicowanych potrzebach, w szczególności w zakresie mobilności, percepcji, sprawności sensorycznej, komunikowania się.~~

6) 2) **Dostępność** – właściwość środowiska fizycznego, transportu, technologii i systemów informacyjno-komunikacyjnych oraz towarów i usług, pozwalająca osobom z niepełnosprawnościami na korzystanie z nich na zasadzie równości z innymi osobami. Dostępność jest warunkiem wstępnym prowadzenia przez wiele osób z niepełnosprawnościami niezależnego życia i uczestniczenia w życiu społecznym i gospodarczym. Dostępność może być zapewniona przede wszystkim dzięki stosowaniu koncepcji uniwersalnego projektowania, a także poprzez usuwanie istniejących barier oraz stosowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień MRU, w tym technologii i urządzeń kompensacyjnych dla osób z niepełnosprawnościami. W przypadku projektów realizowanych w polityce spójności, dostępność oznacza, że wszystkie ich produkty (na przykład strona lub aplikacja internetowa, materiały

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

szkoleniowe, konferencja, wybudowane lub modernizowane³ obiekty, zakupione środki transportu) mogą być wykorzystywane (używane) przez osoby z niepełnosprawnościami;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

3) ~~Koncepcja~~ dyskryminacja – jakiegokolwiek różnicowanie, wykluczanie lub ograniczanie ze względu na jakiegokolwiek przesłanki (na przykład wiek, niepełnosprawność, płeć, rasę, orientację seksualną, pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd), którego celem lub skutkiem jest naruszenie lub zniweczenie uznania, korzystania lub wykonywania wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności w dziedzinie polityki, gospodarki, społecznej, kulturalnej, obywatelskiej lub w jakiegokolwiek innej, na zasadzie równości z innymi osobami;

4) język prosty (plain language) – prezentowanie informacji w sposób łatwy do zrozumienia dla większości społeczeństwa, w tym także osób które słabo znają język polski. To język prosty do czytania i rozumienia. Prosty w treści i formie, ma zastosowanie do różnych rodzajów informacji: pisanej (w tym do ilustracji), elektronicznej, mówionej;

5) język łatwy do czytania (easy-to-read) – prezentowanie informacji w sposób możliwy do zrozumienia dla osób z trudnościami poznawczymi (na przykład z niepełnosprawnościami intelektualnymi, chorobami lub urazami neurologicznymi). Często zawiera proste sformułowania, przykłady, obrazki, grafiki;

6) kanały sensoryczne w komunikacji – zmysły w komunikowaniu informacji: wzrokowe, słuchowe, dotykowe;

7) koncepcja uniwersalnego projektowania – projektowanie produktów, środowiska, programów i usług w taki sposób, by były użyteczne dla wszystkich, w możliwie największym stopniu, bez potrzeby adaptacji lub specjalistycznego projektowania.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Koncepcja jest oparta na ośmiu regułach⁴:

a) równe szanse dla wszystkich – równy dostęp do wszystkich elementów środowiska na przykład przestrzeni, przedmiotów, budynków itd.,

b) elastyczność w użytkowaniu – różnorodny sposób użycia przedmiotów ze względu na możliwości i potrzeby użytkowników,

c) prostota i intuicyjność w użyciu – projektowanie przestrzeni i przedmiotów, aby ich funkcje były zrozumiałe dla każdego użytkownika, bez względu na jego doświadczenie, wiedzę, umiejętności językowe czy poziom koncentracji,

³ W przypadku modernizacji dostępność dotyczy co najmniej tych elementów budynku, które były przedmiotem finansowania z EFSiL.

⁴ Definicja reguł zawartych w literach a - g została opracowana na podstawie: M. Błaszak, Ł. Przybylski, *Rzeczy są dla ludzi. Niepełnosprawność i idea uniwersalnego projektowania*, Warszawa 2010.

Sformatowano: Do lewej

d) postrzegalność informacji – przekazywana za pośrednictwem przedmiotów i struktur przestrzeni informacja ma być dostępna zarówno w trybie dostępności wzrokowej, słuchowej, jak i dotykowej.

e) tolerancja na błędy – minimalizacja ryzyka błędnego użycia przedmiotów oraz ograniczania niekorzystnych konsekwencji przypadkowego i niezamierzonego użycia danego przedmiotu.

f) niewielki wysiłek fizyczny podczas użytkowania – takie projektowanie przestrzeni i przedmiotów, aby korzystanie z nich było wygodne, łatwe i nie wiązało się z wysiłkiem fizycznym.

g) rozmiar i przestrzeń wystarczające do użytkowania – odpowiednie dopasowanie przestrzeni do potrzeb jej użytkowników.

h) percepcja równości – równoprawny dostęp do środowiska, korzystania ze środków transportu i usług powszechnych lub powszechnie zapewnionych jest zapewniony w taki sposób, aby korzystający nie czuł się w jakikolwiek sposób dyskryminowany czy stygmatyzowany.

7) Uniwersalne projektowanie nie wyklucza możliwości zapewniania dodatkowych udogodnień dla szczególnych grup potrzeb osób z niepełnosprawnościami, jeżeli jest to potrzebne. W przypadku projektów realizowanych w polityce spójności, koncepcja uniwersalnego projektowania jest realizowana przez zastosowanie co najmniej standardów dostępności dla polityki spójności 2014-2020.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Bez punktów lub numeracji

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

8) Mechanizm racjonalnych usprawnień (MRU) – konieczne i odpowiednie zmiany oraz dostosowania, nienakładające nieproporcjonalnego lub nadmiernego obciążenia, rozpatrywane osobno dla każdego konkretnego przypadku, w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości korzystania z wszelkich praw człowieka i podstawowych wolności oraz ich wykonywania na zasadzie równości z innymi osobami. MRU oznacza także możliwość sfinansowania specyficznych działań dostosowawczych, uruchamianych wraz z pojawieniem się w projektach realizowanych z polityki spójności (w charakterze uczestnika lub personelu projektu) osoby z niepełnosprawnością. Każde zastosowanie MRU wynika z występowania przynajmniej trzech czynników w projekcie:

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

a) Język łatwy – sposób prezentowania specjalnej potrzeby uczestnika projektu/użytkownika produktów projektu lub personelu projektu;

b) barier otoczenia;

c) charakteru interwencji;

Sformatowano: Do lewej

9) napisy rozszerzone – informacja w postaci tekstu (napisy), która przedstawia to, co zawarte jest w ścieżce dźwiękowej danego pliku multimedialnego. Dodawana jest w celu przekazania znaczenia dźwięków osobom niesłyszącym. Tekst jest wyświetlany w czasie rzeczywistym tzn. jest zsynchronizowany z obrazem. Od zwykłych napisów (ang. subtitles) różni się tym, że oprócz wypowiadanych przez postacie kwestii napisy rozszerzone zawierają również opis wszelkich istotnych dźwięków – na przykład istotne odgłosy otoczenia, westchnienie, okrzyk itp. Przykład: Załóżmy, że jest to film fabularny, w którym rozmawiają ze sobą 2 osoby.

- To do zobaczenia jutro (mówi 1 osoba).

- Dziękuję, do widzenia (mówi 2 osoba).

Osoby odchodzą. Nagle równocześnie obydwie osoby zatrzymują się i odwracają, patrząc w jakimś kierunku. Na ekranie pojawia się napis rozszerzony: „(wystrzał z pistoletu)”. Bez tego napisu osoba niesłysząca nie miałaby informacji w sposób przystępny o tym co zaalarmowało bohaterów, co zwróciło ich uwagę.

Szczególną odmianą są napisy rozszerzone realizowane „na żywo”. Oznacza to, że na przykład przekaz wideo realizowany on-line w Internecie jest na bieżąco uzupełniany informacją w postaci napisów rozszerzonych. Może to być wykonywane w formule osobnego okna dialogowego (podobnie jak czat) lub za pomocą specjalnych aplikacji które są również w stanie automatycznie zamieniać mowę na tekst;

10) opis dostępności inwestycji – opis inwestycji infrastrukturalnej pod kątem

sposobu udostępnienia jej dla odbiorców

o różnorodnych osobach z niepełnosprawnościami w zakresie dostosowania do warunków użytkowania przez osoby o zróżnicowanych potrzebach. To język łatwy do czytania i zrozumienia, prosty w treści i formie. Ma zastosowanie do różnych rodzajów informacji: pisanej (w tym do ilustracji), elektronicznej, video i audio oraz do różnych kategorii odbiorców (np. osób niedowidzących, w szczególności w zakresie mobilności, percepcji, sprawności sensorycznej, komunikowania się;

11) osoby z niepełnosprawnościami – na potrzeby Wytycznych przyjęto stosowanie definicji osób z niepełnosprawnościami oznaczające osoby niepełnosprawne w rozumieniu ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 511), a także osoby z zaburzeniami psychicznymi, w rozumieniu ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego (Dz. U. z 2017 r. poz. 882, z późn. zm.). W przypadku projektów realizowanych w celu tematycznym 10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie i szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kolor czcionki: Automatyczny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

umiejętności i uczenia się przez całe życie osoba z niepełnosprawnością to również uczeń albo dziecko w wieku przedszkolnym, posiadające orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, wydane ze względu na dany rodzaj niepełnosprawności, oraz dzieci i młodzież, posiadające orzeczenie o potrzebie zajęć rewalidacyjno-wychowawczych, wydawane ze względu na niepełnosprawność intelektualną, w stopniu głębokim. Orzeczenia te są wydawane przez zespół orzekający działający w publicznej poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej. IZ ma możliwość rozszerzenia zakresu stosowania Wytycznych również na inne osoby z niepełnosprawnościami (lub wybrane ich kategorie);

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

12) Podwójne pętla indukcyjna – system wspomagania słuchu, który umożliwia osobie niedosłyszącej odbiór czystego i wyraźnego dźwięku poprzez cewkę telefoniczną (T), w którą wyposażona jest większość aparatów słuchowych. Pętla indukcyjna stosuje się w miejscach, gdzie panuje duży hałas, o dużym pogłosie lub tam, gdzie potrzebna jest dobra zrozumiałość mowy;

13) podwójne podejście (dual approach) – oznacza, podejście, w ramach którego z jednej strony na poziomie PO są zaplanowane priorytety inwestycyjne, które zawierają specjalne działania (specific actions) adresowane do osób narażonych na dyskryminację w związku z ich gorszą sytuacją w danym obszarze wsparcia (np. na przykład, w edukacji, sektorze ochrony zdrowia, B+R – przykładowo Priorytet Inwestycyjny 8iv. wskazany w Umowie Partnerstwa dotyczący wyrównywania szans kobiet

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

i mężczyzn na rynku pracy). Z drugiej strony natomiast podejście to oznacza, że równość szans jest uwzględniana horyzontalnie (horizontal issues) na każdym etapie wdrażania PO (programowania, monitorowania, kontroli, ewaluacji, informacji i promocji itd.), w tym również poprzez działania podejmowane w innych niż te dotyczące równości szans priorytetach inwestycyjnych;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

14) Zasada równości szans kobiet i mężczyzn⁶ – zasada ta ma prowadzić do podejmowania działań na rzecz osiągnięcia stanu, w którym kobietom i mężczyznom przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki oraz gdy mają oni równy dostęp do zasobów (środki finansowe, szanse rozwoju), z których mogą korzystać. standard Zasada ta ma gwarantować możliwość wyboru drogi życiowej bez ograniczeń wynikających ze stereotypów płci.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

⁶ – Niekiedy w innych dokumentach (np. wytycznych) używane jest określenie „zasada równości szans płci” należy rozumieć ją jako zasadę równości szans kobiet i mężczyzn, zdefiniowaną w Wytycznych.

Sformatowano: Do lewej

~~12) Polityka równości szans kobiet i mężczyzn – uwzględnianie perspektywy płci w głównym nurcie wszystkich procesów politycznych, priorytetów i działań w ramach PO, na wszystkich jego etapach wdrażania, to jest na etapie planowania, realizacji i ewaluacji. Polityka równości szans kobiet i mężczyzn to celowe, systematyczne i świadome ocenianie danej polityki i działań z perspektywy wpływu na warunki życia kobiet i mężczyzn, które ma na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i osiągnięcie równości szans kobiet i mężczyzn.~~

~~13) 14) Standard minimum – narzędzie używane do oceny realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach projektów współfinansowanych z EFS (załącznik nr 1 do Wytycznych). Narzędzie to obejmuje zestaw pięciu zagadnień i ocenia czy wnioskodawca uwzględnił kwestie równościowe w ramach analizy problematyki projektu, zaplanowanych działań, wskaźników i opisu wpływu realizacji projektu na sytuację kobiet i mężczyzn, a także w ramach działań na rzecz zespołu projektowego.~~

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotnie 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~15) standardy dostępności dla polityki spójności 2014-2020 – zestaw jakościowych i technicznych wymagań w stosunku do wsparcia finansowanego ze środków funduszy polityki spójności, w celu zapewnienia osobom z niepełnosprawnościami możliwości skorzystania z udziału w projektach, jak i z efektów ich realizacji. Opracowano sześć standardów: szkoleniowy, edukacyjny, informacyjno-promocyjny, cyfrowy, architektoniczny oraz transportowy. Niniejsze standardy stanowią załącznik nr 2 do Wytycznych;~~

~~16) tekst alternatywny (ALT) – dodatkowy opis, dzięki któremu wszelkie elementy nietekstowe, umieszczone na stronie internetowej, będą mogły być przetworzone przez oprogramowanie użytkownika i dostarczą komplet informacji, jakie ze sobą niosą (dotyczy to między innymi zdjęć, obrazków ozdobnych, ikon, wykresów, animacji, itp.). Opis ALT pokazuje się również w przypadku, gdy w przeglądarce internetowej zostanie wyłączone pokazywanie grafik i zdjęć;~~

~~17) deskrypcja tekstowa – tekstowy opis treści materiałów audiowizualnych;~~

~~18) Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0 – zbiór rekomendacji zapewniających dostęp do treści internetowych możliwie szerokiej grupie użytkowników, włączając w to osoby z niepełnosprawnościami;~~

~~19) zasada równości szans i niedyskryminacji – umożliwienie wszystkim osobom – bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę lub pochodzenie etniczne, wyznawaną religię lub światopogląd, orientację seksualną – sprawiedliwego, pełnego uczestnictwa we wszystkich dziedzinach życia na jednakowych zasadach;~~

Sformatowano: Do lewej

W celu zwiększenia czytelności postanowień Wytycznych, w przypadku zasady równości szans i niedyskryminacji jest stosowane określenie: „zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami”. W związku z tym, w przypadku tej zasady przesłanka dotycząca płci ma zastosowanie tylko pośrednie⁶, ponieważ działania na rzecz wyrównywania szans kobiet i mężczyzn zostały wskazane w ramach rozdziału 6.

20) zasada równości szans kobiet i mężczyzn⁷ – zasada ta ma prowadzić do podejmowania działań na rzecz osiągnięcia stanu, w którym kobietom i mężczyznom przypisuje się taką samą wartość społeczną, równe prawa i równe obowiązki oraz gdy mają oni równy dostęp do zasobów (środki finansowe, szanse rozwoju), z których mogą korzystać. Zasada ta ma gwarantować możliwość wyboru drogi życiowej bez ograniczeń wynikających ze stereotypów płci. Jest to również uwzględnianie perspektywy płci w głównym nurcie wszystkich procesów politycznych, priorytetów i działań w ramach PO, na wszystkich jego etapach wdrażania, to jest na etapie planowania, realizacji i ewaluacji. To celowe, systematyczne i świadome ocenianie danej polityki i działań z perspektywy wpływu na warunki życia kobiet i mężczyzn, które ma na celu przeciwdziałanie dyskryminacji i osiągnięcie równości szans kobiet i mężczyzn.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

4.4 Rozdział – Wstęp

1) Zmiany struktury wiekowej ludności i potrzeby osób z niepełnosprawnościami wymagają wzmocnienia i rozszerzenia działań na rzecz poprawy dostępności osób o różnych potrzebach funkcjonalnych jako pełnego warunku uczestnictwa w życiu społecznym i gospodarczym. Problem dostępności jest bowiem zagadnieniem horyzontalnym, które warunkuje aktywność zawodową i społeczną osób zagrożonych wykluczeniem, w tym wiąże się z efektywnym wykorzystaniem kapitału ludzkiego.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~2) Jednym z celów określonych w Strategii Europa 2020 jest osiągnięcie przez UE, wskaźnika zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata (obydwu płci) na poziomie 75%. Związany z tym celem krajowym dla Polski jest osiągnięcie stopy zatrudnienia na~~

⁶Działania w rozdziale 5 Wytycznych nie są dedykowane bezpośrednio wyrównywaniu szans kobiet i mężczyzn, nie oznacza to jednak całkowitego wyłączenia przesłanki płci. Należy pamiętać o możliwości występowania dyskryminacji krzyżowej, czyli takiej w której występuje jednocześnie kilka przesłanek dyskryminujących (na przykład osoba doświadczająca gorszego traktowania ze względu na płeć i posiadaną niepełnosprawność). W takiej sytuacji należy dołożyć wszelkich starań, aby zredukować dyskryminujący charakter działań podjętych lub realizowanych z wykorzystaniem funduszy unijnych.

⁷Ileokroć w innych dokumentach (na przykład wytycznych) używane jest określenie „zasada równości szans płci” należy rozumieć ją jako zasadę równości szans kobiet i mężczyzn, zdefiniowaną w Wytycznych.

Sformatowano: Do lewej

poziomie 71%. Biorąc pod uwagę fakt, że według wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 roku liczba osób z niepełnosprawnościami w Polsce wynosiła około 4,7 mln (co oznacza około 12% całej populacji kraju), osiągnięcie ww. wskaźnika bez udziału osób z niepełnosprawnościami wydaje się być bardzo trudne. Potwierdzają to również wyniki badań, które choć wskazują, że sytuacja osób z niepełnosprawnościami w ciągu ostatnich kilku lat wyraźnie się poprawia to nadal jest znacznie trudniejsza niż osób bez dysfunkcji. W 2013 r. 17,3% osób z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej było aktywnych zawodowo, natomiast stopa bezrobocia dla tej grupy osób wyniosła 16,9%.

3)2) Osoby z niepełnosprawnościami to w takim samym stopniu jak osoby pełnosprawne konsumenci i niezależni obywatele, posiadający prawa i obowiązki, zdolni podejmować ważne decyzje i ponosić odpowiedzialność za sprawy, które ich dotyczą. Należy więc skupić się na umożliwieniu im pełnego udziału osób z niepełnosprawnościami w życiu społecznym, a także wyeliminowaniu wszelkich podziałów (np. na przykład w edukacji, zatrudnieniu). Osoby z niepełnosprawnościami stanowią bowiem niewykorzystany potencjał polskiej gospodarki. Są to – co wskazane zostało m.in. – w większości osoby z możliwościami Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju⁸. Na podstawie wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i dużą motywacją do pracy. Mieszkań z 2011 roku, liczba osób z niepełnosprawnościami w Polsce wynosiła około 4,7 mln (co oznacza około 12% całej populacji kraju). Budowanie przyjaznego i dostępnego środowiska zewnętrznego, może więc przynieść korzyści (również ekonomiczne) wszystkim, nie tylko osobom z niepełnosprawnościami.

4)3) Zobowiązania wynikające z ratyfikowanej przez Polskę Konwencji powinny być realizowane m.in. w ramach EFSI powszechnie. W Europejskiej strategii w sprawie niepełnosprawności wskazano, że będzie ona wspierać działania krajowe, w tym wdrażające zobowiązania Konwencji, poprzez wsparcie w integracji na rynku pracy dzięki wykorzystaniu EFS. Kwestie podkreślane w obydwu tych dokumentach to przede wszystkim wspieranie aktywizacji zawodowej, utrzymania i powrotu do pracy przez osoby z niepełnosprawnościami, a także edukacja i kształcenie tych osób. Dotyczy to również obszarów, takich jak: walka z ubóstwem i wykluczeniem

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Nie Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

⁸ Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju została przyjęta uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie przyjęcia Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M.P. poz. 260).

Sformatowano: Do lewej

społecznym, rozwój nowoczesnych, dostępnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, kompensacyjnych itd.

5)4) Jednym z warunków ogólnych *ex-ante*⁹ jest posiadanie przez państwo członkowskie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie postanowień Konwencji w obszarze dotyczącym EFSiEFSiL. Aby spełnić ten warunek Polska musi zagwarantować odpowiednie rozwiązania, dotyczące konsultacji i zaangażowania osób z niepełnosprawnościami w opracowanie i wdrażanie PO, rozwiązania w zakresie szkoleń kadr instytucji zaangażowanych w system zarządzania i kontroli EFSiEFSiL, a także rozwiązania z zakresu monitorowania wdrożenia przepisów art. artykułu 9 Konwencji przy opracowaniu i wdrażaniu PO w zakresie EFSiEFSiL.

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

6)5) Stosowanie się do postanowień Konwencji jest nie tylko warunkiem, ale też podstawą działań – przygotowania i wdrażania PO. Zgodnie z rozporządzeniem dotyczącym EFS, działania realizowane w ramach tego funduszu powinny wspierać wypełnianie obowiązków UE wynikających z Konwencji w zakresie m.in. kształcenia, pracy, zatrudnienia i ogólnej dostępności. Konwencja zobowiązuje państwa do przygotowania rozwiązań, które spełniałyby wymagania dostępności dla osób o różnych stopniach sprawności.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

7)6) Obraz dostosowania środowiska zurbanizowanego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami przedstawiają wyniki badań prowadzonych przez instytucje państwowe i organizacje społeczne. Przykładowo, na terenie województwa mazowieckiego całkowicie dostępne dla osób z niepełnosprawnościami jest tylko 9,1% obiektów użyteczności publicznej¹⁰. Z kolei według raportu Najwyższej Izby Kontroli (z 2013 r.)¹¹, w województwie podlaskim jedynie 9% nowo budowanych i nowobudowanych obiektów spełnia wymogi pełnej dostępności¹¹.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

W związku z tym, kierunkiem działań podmiotów krajowych, samorządowych, gospodarczych oraz edukacyjnych – w tym podmiotów wdrażających działania współfinansowane ze środków EFS, EFRR i FS – powinno być faktyczne wykorzystanie i zapewnienie dostępności do efektów wdrażania polityki spójności, poprzez szerokie wykorzystywanie koncepcji uniwersalnego projektowania lub mechanizmu racjonalnych usprawnień MRU.

Sformatowano: Do lewej

⁹ Warunki ogólne *ex-ante* zwane ogólnymi warunkami wstępnymi zostały wymienione w ramach rozporządzenia ogólnego w części II załącznika XI. Oprócz warunków dotyczących kwestii zapobiegania dyskryminacji, płci i niepełnosprawności państwa członkowskie mają również obowiązek spełniać różne kryteria w kontekście zamówień publicznych, pomocy państwa, systemu statystycznego i wskaźników rezultatów a także ochrony środowiska.

¹⁰ Stan dostosowania infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim, źródło: <http://www.mcps.com.pl/plik.php?plik=raport1.pdf>, <http://www.mcps.com.pl/images/docs/raporty/raport1.pdf>.

¹¹ Dostępność obiektów użyteczności publicznej dla osób niepełnosprawnych w województwie podlaskim, nr ewid. 171/2012/P12127/LBI, LBI-4101-07-00/2012, źródło: <http://www.nik.gov.pl/plik/id,4642,vp,6180.pdf>.

Sformatowano: Do lewej

8)7) Zasada równości szans kobiet i mężczyzn jest w przypadku funduszy unijnych jedną z naczelných i podstawowych zasad horyzontalnych, obowiązujących w całej UE. Ma ona swoją podstawę prawną w ~~art.artykule~~ 3 Traktatu o Unii Europejskiej, który wskazuje że UE *zwalcza wykluczenie społeczne i dyskryminację oraz wspiera sprawiedliwość społeczną i ochronę socjalną, równość kobiet i mężczyzn, solidarność między pokoleniami oraz ochronę praw dziecka*. Kwestia równości szans kobiet i mężczyzn została również uregulowana na gruncie prawa polskiego, przede wszystkim w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, której ~~art.artykuł~~ 33 stanowi, że: *Kobieta i mężczyzna w Rzeczypospolitej Polskiej mają równe prawa w życiu rodzinnym, politycznym, społecznym i gospodarczym. Kobieta i mężczyzna mają w szczególności równe prawo do kształcenia, zatrudnienia i awansów, do jednakowego wynagradzania za pracę jednakowej wartości, do zabezpieczenia społecznego oraz do zajmowania stanowisk, pełnienia funkcji oraz uzyskiwania godności publicznych i odznaczeń.*

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: (Domyślny)
Arial, 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt,
Kolor czcionki: Czarny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

9)8) Troska o przestrzeganie zasady równości szans kobiet i mężczyzn oprócz obowiązku prawnego, wynikającego z przepisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, Traktatu o Unii Europejskiej i innych, powiązanych z nim dokumentów UE, przynosi również realne i rzeczywiste korzyści ekonomiczne — społeczne, a także jest niezbędnym warunkiem realizacji celów strategicznych Strategii Europa 2020, dotyczących stworzenia trwałego wzrostu gospodarczego i rozwoju społeczeństwa zwłaszcza w kontekście wyrównywania wskaźnika zatrudnienia kobiet i mężczyzn.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Nie
Pogrubienie

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Nie
Pogrubienie

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

10)9) ZasadaW związku z horyzontalnym charakterem zasad równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, ~~a także zasada oraz zasady~~ równości szans kobiet i mężczyzn, ~~ze względu na swój charakter, w głównej mierze będą realizowane w ramach PO współfinansowanych z EFS. Nie oznacza to jednak, że automatycznie pozostałe fundusze są neutralne wobec tych zasad. W związku z horyzontalnym charakterem przedmiotowych zasad~~ wszystkie PO realizowane w ramach funduszy polityki spójności powinny zaplanować mechanizmy pozwalające na przeciwdziałanie wszelkim formom dyskryminacji, w tym dyskryminacji ze względu na niepełnosprawność i płeć.

10) W przypadku wsparcia realizowanego w ramach pomocy technicznej, wybór projektu i jego realizacja jest zgodna z Wytycznymi w zakresie wykorzystania pomocy technicznej na lata 2014-2020, Wytycznymi w zakresie zasady równości szans kobiet i mężczyzn oraz zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz zasadami określonym w wezwaniu właściwej instytucji do składania wniosków o dofinansowanie projektu, o którym mowa w

Sformatowano: Do lewej

artykule 48 ustęp 1 z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020.

5.5 Rozdział – Realizacja zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS

5.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych

- 1) W ramach PO współfinansowanych z EFS¹² stosuje się podwójne podejście (*dual approach*). Zgodnie z ~~art.~~ artykułem 3 i 8 rozporządzenia dotyczącego EFS, zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, powinna być wdrażana w postaci specjalnie dedykowanego, jednego (lub więcej) priorytetu inwestycyjnego, skierowanego na zwalczanie wszelkich form dyskryminacji, a także zwiększanie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Działania te powinny być realizowane z myślą o poprawie integracji w zakresie zatrudnienia, kształcenia i szkolenia, a tym samym o pogłębianiu włączenia społecznego, zmniejszaniu nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz ułatwianiu przejścia od opieki instytucjonalnej do środowiskowej, w szczególności w przypadku osób, które doświadczają dyskryminacji z kilku powodów jednocześnie. Zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami powinna być także stosowana we wszystkich priorytetach inwestycyjnych, a co za tym idzie, działania na rzecz równości szans powinny zostać przewidziane horyzontalnie w ramach przygotowywania szczegółowego opisu osi priorytetowej, a później w regulaminie konkursu lub informacji o naborze.
- 2) W przypadku PO współfinansowanych z EFRR¹³ lub FS, zaleca się stosowanie podwójnego podejścia (*dual approach*). W uzasadnionych przypadkach, gdy IZ podejmie taką decyzję, jest możliwe realizowanie wyłącznie podejścia horyzontalnego.

¹² Tam gdzie w Wytycznych jest mowa o „PO współfinansowanych z EFS” należy przez to rozumieć Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020 oraz ~~regionalny program operacyjny~~ regionalne programy operacyjne w części współfinansowanej z EFS.

¹³ Tam, gdzie w Wytycznych jest mowa o „PO współfinansowanych z EFRR” należy również rozumieć tę część regionalnych programów operacyjnych, która jest współfinansowana z EFRR.

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Normalny, Poziom 1, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Razem z następnym

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wsuniecie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Odstęp Po: 10 pkt

Sformatowano: Czcionka: 9 pkt

Sformatowano: Czcionka: 9 pkt

Sformatowano: Do lewej

3) W przypadku PO współfinansowanych z EFRR i FS, które nie przewidują w sposób bezpośredni wsparcia przeznaczonego dla osób z niepełnosprawnościami, planowane do realizacji wsparcie w ramach poszczególnych priorytetów inwestycyjnych, jak również przygotowywany regulamin konkursu lub informacja o naborze są analizowane pod kątem potencjalnego wpływu finansowanych działań na sytuację osób z niepełnosprawnościami. Szczególnie istotne jest przeanalizowanie możliwości wystąpienia negatywnych skutków realizacji pomocy w postaci ograniczonego dostępu osób z niepełnosprawnościami do rezultatów wsparcia. Należy pamiętać, że pomimo iż projekt może nie zakładać bezpośredniej pomocy osobom o różnych potrzebach funkcjonalnych, to jednak trwałe efekty takich projektów, jak ~~np. na przykład~~ wybudowana droga czy rozwiązania z zakresu TIK, będą służyć wszystkim, również osobom z niepełnosprawnościami.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

5.2 Podrozdział – System wdrażania programów operacyjnych

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt,
Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Normalny, Poziom 1,
Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia:
Wielokrotne 1,15 wrs, Razem z
następnym

~~1) Instytucje uczestniczące w realizacji PO są zobligowane, aby wszystkie tworzone m.in. w projektach zasoby cyfrowe (w tym strony internetowe, publikowane dokumenty i informacje, formularze wniosków o dofinansowanie projektu, platformy elektroniczne, materiały multimedialne, szkolenia e-learningowe) były zgodne z § 19 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. poz. 526, z późn. zm.), zgodnie z którym: „W systemie teleinformatycznym (...) należy zapewnić spełnienie przez ten system wymagań Web Content Accessibility Guidelines (WCAG 2.0), z uwzględnieniem poziomu AA, określonych w załączniku nr 4 do rozporządzenia”.~~

~~2) Organizowane przez instytucje uczestniczące w realizacji PO lub przez beneficjentów spotkania otwarte, niewymagające rejestracji uczestników, oraz wszystkie działania świadczone w ramach projektów, w których na etapie rekrutacji zidentyfikowano możliwość udziału osób z niepełnosprawnościami, są realizowane w budynkach dostępnych architektonicznie dla osób z niepełnosprawnościami zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2013 r. poz. 1409, z późn. zm.), w szczególności z art. 5 ust. 1 tej ustawy, który określa warunki projektowania i budowania oraz zgodnie z rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać~~

Sformatowano: Do lewej

budynki i ich usytuowanie (Dz. U. Nr 75, poz. 690, z późn. zm.) oraz z zasadami wiedzy technicznej.

- ~~3) W ramach projektów ogólnodostępnych, w szczególności w przypadku braku możliwości świadczenia usługi spełniającej kryteria wymienione w pkt 2, w celu zapewnienia możliwości pełnego uczestnictwa osób z niepełnosprawnościami, należy zastosować mechanizm racjonalnych usprawnień.~~
- ~~4) W odniesieniu do projektów realizowanych ze środków EFS, EFRR i FS oznacza to możliwość finansowania specyficznych usług dostosowawczych lub oddziaływania na szeroko pojętą infrastrukturę, nieprzewidzianych z góry we wniosku o dofinansowanie projektu, lecz uruchamianych wraz z pojawieniem się w projekcie (w charakterze uczestnika lub personelu) osoby z niepełnosprawnością.~~
- ~~5) Każde racjonalne usprawnienie wynika z relacji przynajmniej trzech czynników: dysfunkcji związanej z danym uczestnikiem projektu, barier otoczenia oraz charakteru usługi realizowanej w ramach projektu.~~
- ~~6) W projektach dedykowanych, w tym zorientowanych wyłącznie lub przede wszystkim na osoby z niepełnosprawnościami (np. osoby z niepełnosprawnościami sprzężonymi) oraz projektach skierowanych do zamkniętej grupy uczestników (np. dzieci określonego ośrodka wychowania przedszkolnego), wydatki na sfinansowanie mechanizmu racjonalnych usprawnień są wskazane we wniosku o dofinansowanie projektu.~~
- ~~7) W ramach przykładowego katalogu kosztów racjonalnych usprawnień jest możliwe sfinansowanie:~~
 - ~~a) kosztów specjalistycznego transportu na miejsce realizacji wsparcia;~~
 - ~~b) dostosowania architektonicznego budynków niedostępnych (np. zmiana miejsca realizacji projektu; budowa tymczasowych podjazdów; montaż platform, wind, podnośników; właściwe oznakowanie budynków poprzez wprowadzanie elementów kontrastowych i wypukłych celem właściwego oznakowania dla osób niewidomych i słabowidzących itp.);~~

- ~~e) dostosowania infrastruktury komputerowej (np. wynajęcie lub zakup i instalacja programów powiększających, mówiących, kamer do kontaktu z osobą posługującą się językiem migowym, drukarek materiałów w alfabecie Braille'a);~~
- ~~f) dostosowania akustycznego (wynajęcie lub zakup i montaż systemów wspomagających słyszenie, np. pętli indukcyjnych, systemów FM);~~
- ~~g) asystenta tłumaczącego na język łatwy;~~
- ~~h) asystenta osoby z niepełnosprawnością;~~
- ~~i) tłumacza języka migowego lub tłumacza-przewodnika;~~
- ~~j) przewodnika dla osoby mającej trudności w widzeniu;~~
- ~~k) alternatywnych form przygotowania materiałów projektowych (szkoleniowych, informacyjnych, np. wersje elektroniczne dokumentów, wersje w druku powiększonym, wersje pisane alfabetem Braille'a, wersje w języku łatwym, nagranie tłumaczenia na język migowy na nośniku elektronicznym, itp.);~~
- ~~l) zmiany procedur;~~
- ~~m) wydłużonego czasu wsparcia (wynikającego np. z konieczności wolniejszego tłumaczenia na język migowy, wolnego mówienia, odczytywania komunikatów z ust, stosowania języka łatwego itp.);~~
- ~~n) dostosowania posiłków, uwzględniania specyficznych potrzeb żywieniowych wynikających z niepełnosprawności.~~

1) -Instytucje uczestniczące we wdrażaniu PO realizują wsparcie w oparciu o standardy dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020.

2) IZ zapewnia, że instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy o dofinansowanie projektu w ramach PO, zobowiąże beneficjenta w decyzji albo umowie o dofinansowanie projektu do realizacji projektów w oparciu o standardy dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020.

3) W przypadku dofinansowania gotowych projektów (to znaczy na przykład już wcześniej zaprojektowanych budynków), o ile nie jest możliwa ich modyfikacja zgodnie ze standardami dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020,

instytucja podejmująca decyzję lub będąca stroną umowy zapewnia ich realizację w sposób dostępny dla osób z różnymi rodzajami niepełnosprawności¹⁴.

4) Wszystkie nowe produkty projektów (zasoby cyfrowe, środki transportu, i infrastruktura) finansowane ze środków polityki spójności są zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania, co oznacza co najmniej zastosowanie standardów dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020. W przypadku obiektów i zasobów modernizowanych¹⁵ (przebudowa¹⁶, rozbudowa¹⁷) zastosowanie standardów dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020 jest obligatoryjne, o ile pozwalają na to warunki techniczne i zakres prowadzonej modernizacji¹⁸. Decyzje w tej sprawie podejmuje IZ lub instytucja będąca stroną umowy (na przykład na podstawie opisu dostępności inwestycji).

5) W przypadku projektów (w tym ich produktów) finansowanych z funduszy polityki spójności, nieobjętych zakresem standardów dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020, IZ lub instytucja podejmująca decyzję, lub będąca stroną umowy zobowiązuje beneficjenta do zapewnienia ich dostępności (na przykład poprzez udzielanie wskazówek lub określenie dodatkowych wymagań w tym zakresie).

6) W przypadku planowania inwestycji/projektu/usługi w pierwszej kolejności należy dążyć do zapewnienia jej dostępności w oparciu o koncepcję uniwersalnego projektowania. MRU jako narzędzie zapewnienia dostępności jest rozpatrywany w drugiej kolejności.

7) W projektach ogólnodostępnych, w przypadku wystąpienia potrzeby sfinansowania kosztów wynikających z posiadanych niepełnosprawności przez uczestników (lub personel) projektu, beneficjent korzysta z przesunięcia środków w projekcie lub wnioskuje do instytucji będącej stroną umowy o dofinansowanie projektu o zwiększenie wartości projektu. Maksymalny koszt MRU na 1 osobę w projekcie wynosi wtedy 12 tysięcy złotych brutto.

8) W projektach dedykowanych (zorientowanych wyłącznie na osoby z niepełnosprawnościami lub w których założono określony % udziału osób z

¹⁴ Punkt 3 obowiązuje do dnia 1 stycznia 2019 roku. Po tym dniu również projekty gotowe powinny być przygotowane z uwzględnieniem standardów dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020.

¹⁵ W przypadku modernizacji dostępność dotyczy co najmniej tych elementów budynku, które były przedmiotem finansowania z EFSiL.

¹⁶ Przebudowa to wykonywanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego, z wyjątkiem charakterystycznych parametrów, jak: kubatura, powierzchnia zabudowy, wysokość, długość, szerokość bądź liczba kondygnacji.

¹⁷ Rozbudowa to powiększenie, rozszerzenie budowli, obszaru już zabudowanego, dobudowywanie nowych elementów.

¹⁸ W przypadku modernizacji dostępność dotyczy co najmniej tych elementów budynku, które były przedmiotem finansowania z EFSiL.

niepełnosprawnościami z rozpoznanymi potrzebami), wydatki na zapewnienie w projekcie udziału uczestników z niepełnosprawnościami co do zasady są z góry uwzględnione we wniosku o dofinansowanie projektu. W związku z tym nie są one traktowane jako MRU i limit 12 tysięcy złotych brutto na uczestnika nie obowiązuje. Jednakże w przypadku pojawienia się w takim projekcie osoby z dodatkową (nie przewidywaną przez beneficjenta) niepełnosprawnością lub konieczności sfinansowania MRU dla personelu projektu – MRU jest zapewniony tak, jak w przypadku projektów ogólnodostępnych, to znaczy obowiązuje limit 12 tysięcy złotych brutto.

8) Każdy wydatek poniesiony w celu ułatwienia dostępu ~~lub~~ uczestnictwa w projekcie osób z niepełnosprawnościami jest kwalifikowalny, o ile nie stanowi wydatku niekwalifikowalnego na mocy przepisów unijnych oraz ~~Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju~~ w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020.

9) Łączny koszt racjonalnych usprawnień na jednego uczestnika w projekcie nie może przekroczyć 12 tys. PLN.

10) 9) , a także innych programowych dokumentów odnoszących się do Europejskiej Współpracy Terytorialnej IZ zapewnia możliwość finansowania i kwalifikowania wydatków związanych z mechanizmem racjonalnych usprawnień np. w przypadku projektów EFMRU poprzez elastyczność budżetu projektu, o której mowa w ~~Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju~~ w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020. Umożliwi to beneficjentom dokonywanie przesunięć środków w ramach budżetu na ten cel, w momencie pojawienia się w projekcie specjalnych potrzeb osoby ~~lub osób~~ z niepełnosprawnościami.

11) W przypadku braku możliwości pokrycia wydatków związanych z ~~mechanizmem racjonalnych usprawnień~~ MRU z bieżącego budżetu projektu, IZ umożliwia ~~wnieioskowanie o~~ zwiększenie wartości dofinansowania projektu ~~w sposób pozwalający na szybkie podjęcie decyzji~~.

12) Decyzję w sprawie finansowania mechanizmu racjonalnych usprawnień podejmuje właściwa instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kursywa

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Numerowanie + Poziom: 1 + Styl numeracji: 1, 2, 3, ... + Rozpocznij od: 1 + Wyrównanie: Na lewo + Wyrównanie: 0,63 cm + Wcięcie: 1,27 cm

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kolor czcionki: Czarny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

~~o dofinansowanie projektu, biorąc pod uwagę zasadność i racjonalność poniesienia dodatkowych kosztów.~~

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~13) Właściwa instytucja zobowiązuje beneficjenta, w decyzji albo umowie o dofinansowanie projektu, do uzasadnienia konieczności poniesienia kosztu racjonalnego usprawnienia z zastosowaniem najbardziej efektywnego dla danego przypadku sposobu (np. prymat wynajmu nad zakupem).~~

~~14) 10) Instytucja warunkiem dostępności środków. IZ może także podjąć decyzję o utworzeniu w ramach dostępnej alokacji na Oś priorytetową/Działanie/Poddziałanie rezerwy środków, przeznaczonej na finansowanie wydatków związanych z mechanizmem racjonalnych usprawnień MRU.~~

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Numerowanie + Poziom: 1 + Styl numeracji: 1, 2, 3, ... + Rozpocznij od: 1 + Wyrównanie: Na lewo + Wyrównanie: 0,63 cm + Wcięcie: 1,27 cm

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

~~15) Co do zasady, wszystkie produkty projektów realizowanych ze środków EFS, EFRR i FS (produkty, towary, usługi, infrastruktura) są dostępne dla wszystkich osób, w tym również dostosowane do zidentyfikowanych potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Oznacza to, że muszą być zgodne z koncepcją uniwersalnego projektowania, opartej na ośmiu regułach¹⁹:~~

- ~~1. Użyteczność dla osób o różnej sprawności~~
- ~~2. Elastyczność w użytkowaniu~~
- ~~3. Proste i intuicyjne użytkowanie~~
- ~~4. Czytelna informacja~~
- ~~5. Tolerancja na błędy~~
- ~~6. Wygodne użytkowanie bez wysiłku~~
- ~~7. Wielkość i przestrzeń odpowiednie dla dostępu i użytkowania~~
- ~~8. Percepcja równości²⁰.~~

¹⁹ http://www.ncsu.edu/ncsu/design/cud/pubs_p/docs/poster.pdf

²⁰ Regułę z pkt 8 definiuje się w następujący sposób: „Projekt winien minimalizować możliwość postrzegania indywidualnego jako dyskryminujące” (źródło: Kondrad Kaletsch, 2009, *The Eighth Principle of Universal Design* [w:] *Design for All* [online]. Newsletter Design For All, Vol 4 march 2009. New Delhi: Institute of India 2009, str. 67-72. [dostęp: 25 czerwca 2009]. Dostęp w Word Wide Web: http://www.designforall.in/newsletter_March2009.pdf.) jest to

Sformatowano: Do lewej

~~16) Nowa infrastruktura wytworzona w ramach projektów powinna być zgodna z koncepcją uniwersalnego projektowania, bez możliwości odstępstw od stosowania wymagań prawnych w zakresie dostępności dla osób z niepełnosprawnością wynikających z obowiązujących przepisów budowlanych.~~

~~17) Decyzja w zakresie dostosowania danego produktu do potrzeb osób z niepełnosprawnościami powinna być każdorazowo poprzedzona analizą dostępności do potrzeb potencjalnych użytkowników danego produktu projektu i możliwością wystąpienia wśród nich osób z niepełnosprawnościami.~~

~~18) W przypadku szczególnych projektów, w których zasada dostępności produktów nie znajduje zastosowania, w treści wniosku o dofinansowanie projektu powinna znaleźć się informacja o „neutralności” produktu wraz z uzasadnieniem, dlaczego produkt projektu nie będzie spełniał kryterium dostępności. Zasadność takiego wyłączenia jest oceniana przez instytucję dokonującą oceny wniosków o dofinansowanie projektów.~~

11) W przypadku spotkań (konferencje itp.) organizowanych przez instytucje Decyzję w sprawie sfinansowania MRU podejmuje właściwa instytucja będąca stroną umowy o dofinansowanie projektu (lub wydająca decyzję), biorąc pod uwagę zasadność i racjonalność poniesienia dodatkowych kosztów.

12) W ramach rozliczenia projektu - wliczając przysługujące beneficjentowi koszty pośrednie według uprzednio uzgodnionej stawki ryczałtowej - uwzględnia się wszystkie wydatki bezpośrednie, również te poniesione tytułem racjonalnych usprawnień w projekcie. Kwota wydatków poniesionych tytułem racjonalnych usprawnień (maksymalnie 12 000 złotych na uczestnika) wchodzi do podstawy wyliczenia przysługujących na etapie rozliczania kosztów pośrednich wyliczanych w oparciu o ustaloną w umowie stawkę ryczałtową, a tym samym wpłynie na zwiększenie możliwych do rozliczenia kosztów pośrednich w tymże projekcie.

~~19) Instytucje uczestniczące w realizacji PO, każdorazowo umieszczają one w formularzach zgłoszeniowych zapytanie o specjalne potrzeby uczestników. Zgłoszenie specjalnej potrzeby obliguje ww. instytucje do jej spełnienia w możliwie największym stopniu;
w szczególności poprzez zapewnienie następujących warunków:~~

~~zgodne z art. 9 i 19 Konwencji, które wskazują na samodzielne i na równych prawach korzystanie ze środowiska zurbanizowanego, usług, produktów i dostępu do TIK w sposób, który nie prowadzi do dyskryminacji i stygmatyzacji z uwagi na niepełnosprawność.~~

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

- a) ~~sale konferencyjne są dostępne dla osób z różnego rodzaju niepełnosprawnościami (dostępne windy/ podjazdy, wyraźne oznakowanie, pomieszczenia sanitarne dostępne dla osób z niepełnosprawnością, windy zaopatrzone w przyciski (nie sensory dotykowe) itp.);~~
- b) ~~dokumenty i inne materiały są opracowane w dostępnej formie, w szczególności należy unikać skanów dokumentów papierowych należy udostępniać wersje plików w postaci umożliwiającej przeszukiwanie treści, np. „PDF”, „Word”, które pozwalają na odczytanie dokumentów przez czytniki dla osób z dysfunkcją wzroku;~~
- e) ~~zapewnione są materiały informacyjne w różnych formatach, np. wersje w druku powiększonym, wersje elektroniczne dokumentów, wersje w języku łatwym, nagranie tłumaczenia na język migowy na nośniku elektronicznym, audiodeskrypcje, materiały w alfabecie Braille'a itp.;~~
- d) ~~transmisje audiowizualne na żywo są zaopatrzone przynajmniej w napisy lub zapewniona jest usługa tłumacza migowego lub tłumacza przewodnika;~~
- e) ~~stosowane są systemy wspomagające słyszenie (pętle indukcyjne, systemy FM);~~
- f) ~~zapewniona jest usługa asystenta osobistego;~~
- g) ~~zapewniona jest możliwość wstępu osobie z niepełnosprawnością z psem asystującym;~~
- h) ~~innych warunków wynikających z potrzeb osoby z niepełnosprawnością, która zgłosiła chęć uczestnictwa w spotkaniu.~~

20) ~~Należy być również przygotowanym na udostępnienie wersji elektronicznych publikacji lub dokumentów, będących przedmiotem spotkania. Rekomenduje się umieszczanie przy informacjach o odbywających się spotkaniach adnotacji zachęcającej potencjalnych uczestników do zgłaszania ewentualnych specjalnych potrzeb wynikających z niepełnosprawności.~~

24) 13) Należy zagwarantować możliwość uczestnictwa umożliwiając uczestnictwo reprezentantów środowiska osób z niepełnosprawnościami w pracach komitetu monitorującego ~~PO. Może. W przypadku~~

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Numerowanie + Poziom: 1 + Styl numeracji: 1, 2, 3, ... + Rozpocznij od: 1 + Wyrównanie: Na lewo + Wyrównanie: 0,63 cm + Wcięcie: 1,27 cm

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

występowania specyficznych potrzeb z tym związanych, może się to wiązać z koniecznością zapewnienia dodatkowych usług (np. dywersyfikacja typów materiałów informacyjnych, usługi asystenckie) dla niepełnosprawnych członków komitetu monitorującego, w przypadku występowania specyficznych barier funkcjonalnych z zakresu dostępności.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

22) 14) Przyjmowane rozwiązania i dokumenty programowe są poddawane konsultacjom społecznym również z reprezentantami różnych grup osób z niepełnosprawnościami, w tym z branżowymi organizacjami pozarządowymi o zasięgu lokalnym i regionalnym i lokalnym.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

5.2.1 Sekcja – Wybór projektów Neutralność produktów projektu

1) We wniosku o dofinansowanie projektów finansowanych ze środków EFS, EFRR lub FS wymaga się wskazania sposobu realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w ramach projektu. Minimalnym wymogiem w przypadku oceny projektów pod kątem niniejszej zasady jest umieszczenie w karcie oceny projektu (lub innym dokumencie pełniącym tę funkcję) przynajmniej jednego pytania oceniającego spełnianie lub neutralność danego projektu w odniesieniu do zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Instytucja dokonująca oceny projektów (w ramach karty oceny projektu lub innego równoważnego dokumentu) musi ocenić uzasadnienie i informacje zawarte przez wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie projektu, wskazujące dlaczego dany projekt spełnia ww. zasadę lub jest w stosunku do niej neutralny, z uwzględnieniem podrozdziału 5.2 pkt 17 i 18.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

2) Podczas oceny wniosków o dofinansowanie projektów infrastrukturalnych, konieczna jest ocena zgodności danego projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania. W związku z tym, IZ zapewnia, że wnioskodawca w ramach wniosku o dofinansowanie projektu umieszcza opis dostępności nowo tworzonej inwestycji, z uwzględnieniem rodzajów niepełnosprawności.

1) Przy wyborze projektów jest możliwe zastosowanie IZ lub instytucja będąca stroną umowy zapewnia, że wszystkie produkty projektów są dostępne dla osób z niepełnosprawnościami. Jednocześnie w wyjątkowych sytuacjach, dopuszczalne jest uznanie neutralności produktu projektu. O neutralności produktu można mówić w

Sformatowano: Do lewej

sytuacji, kiedy wnioskodawca wykaże we wniosku o dofinansowanie projektu, że dostępność nie dotyczy danego produktu na przykład z uwagi na brak jego bezpośrednich użytkowników.

2) Ostateczna decyzja o neutralności danego produktu należy do instytucji oceniającej wnioski o dofinansowanie projektu. W przypadku uznania przez Instytucję Organizującą Konkurs, że produkt jest neutralny, projekt może być nadal zgodny z zasadą równości szans i niedyskryminacji w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

5.2.2 Sekcja – Kryteria wyboru projektów

1) IZ może wprowadzić preferencje dla dodatkowych funkcjonalności produktów projektu. Preferencje mogą być zapewnione w szczególności poprzez:

a) rekomendowanie Komitetowi Monitorującemu do zatwierdzenia kryteriów wyboru projektów, określających parametry (na przykład techniczne, przestrzenne) w zakresie nieuregulowanym przepisami prawa oraz standardami dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020, służącym zapewnieniu dostępności;

b) wymaganie opisu dostępności inwestycji finansowanej ze środków polityki spójności;

c) zapewnienie włączenia osób z niepełnosprawnościami lub organizacji działających na rzecz osób z niepełnosprawnościami w proces planowania produktów projektów.

3)2) IZ może zastosować kryterium ~~premującego~~ ~~premujące~~ dodatkowymi punktami wnioskodawców, którzy na etapie tworzenia wniosku o dofinansowanie projektu zadeklarują zatrudnienie osób z niepełnosprawnościami jako personelu projektu. Dodatkowo, tam gdzie jest to zasadne ~~w przypadku projektów współfinansowanych z EFS~~, przy realizacji zamówień publicznych zaleca się stosowanie klauzul społecznych w zakresie zatrudniania osób z niepełnosprawnościami.

5.2.3 Sekcja – Wybór projektów

1) We wniosku o dofinansowanie projektu wymaga się wykazania pozytywnego wpływu realizacji projektu na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

2) Instytucja dokonująca oceny projektów w formularzu oceny (karcie oceny projektu) lub dedykowanym systemie informatycznym weryfikuje informacje zawarte przez

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Numerowanie + Poziom: 1 + Styl numeracji: 1, 2, 3, ... + Rozpocznij od: 1 + Wyrównanie: Na lewo + Wyrównanie: 0,75 cm + Wcięcie: 1,39 cm

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Do lewej

wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie projektu. Minimalnym wymogiem jest umieszczenie w formularzu oceny (karcie oceny projektu) lub dedykowanym systemie informatycznym minimum jednego pytania, oceniającego spełnianie zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (na podstawie zgodności z odpowiednim horyzontalnym kryterium wyboru projektów). W przypadku oceny wsparcia określonego standardami dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020, weryfikacja polega na sprawdzeniu zgodności założeń wniosku o dofinansowanie projektu z tymi standardami.

5.2.4 Sekcja – Kontrola²¹

- 1) ~~Kwestie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, są sprawdzane w ramach ogólnych kontroli projektów. Nie przewiduje się oddzielnych kontroli projektów wyłącznie dla oceny wypełniania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.~~
- 2) W ramach kontroli, o których mowa w punkcie 1, weryfikuje się czy działania zostały zrealizowane zgodnie z:
 - a) założeniami wniosku o dofinansowanie projektu;
 - b) w przypadku realizacji wsparcia określonego standardami dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020 – sprawdzenie zgodności faktycznej realizacji projektu (a nie tylko jego założeń) z tymi standardami;
 - c) w przypadku realizacji wsparcia nie określonego standardami dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020 – zgodnie z wymaganiami określonymi we wniosku o dofinansowanie projektu i przez IZ;
 - d) informacjami wskazanymi we wniosku o płatność lub innymi równorzędnymi dokumentami. ~~Ocenie~~
- 2) ~~Kontroli, o której mowa w punkcie 1, podlegają w szczególności mechanizmy zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, w tym eliminowanie czynników ograniczających dostępność. Weryfikacja przez instytucję do tego wyznaczoną powinna być oparta o specjalnie dedykowane pytanie w liście kontrolującej dany projekt, a informacja w tym zakresie powinna być zawarta w informacji pokontrolnej.~~

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Normalny, Poziom 3, Wcięcie: Pierwszy wiersz: 1 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Razem z następnym

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

²¹ Kontrola odbywa się zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.

Sformatowano: Do lewej

Sformatowano: Do lewej

- 3) W zakresie zastosowania koncepcji uniwersalnego projektowania, kontroli podlegają również produkty wytworzone w ramach projektu, dotyczy to produktów trwałych (np. (na przykład, budynek, droga, stworzona strona internetowa, urządzenie, opracowany raport itp.) wytworzone w ramach projektu.

5.2.35 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość²²

- 1) Zgodnie z art. 50 pkt 4 i art. 52 pkt 2 lit. i rozporządzenia ogólnego, należy w W ramach sprawozdania rocznego z realizacji PO, składanego w roku 2017, 2019, a także w sprawozdaniu końcowym²³ wskazać informacje na temat szczególnych, umieszczając opis przedsięwzięć, mających na celu realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym w szczególności zapewnienie dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

- 2) 1) W celu przygotowania przez IZ sprawozdań rocznych z całego PO i innych dokumentów sprawozdawczych w ramach PO przez IP/IW, w przypadku PO współfinansowanych z EFS i EFRR należy obligatoryjnie wskazać informacje o liczbie projektów (wraz z udziałem procentowym w ramach wszystkich realizowanych projektów), w których zadeklarowano brak zastosowania zasady dostępności dla dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Dodatkowo w przypadku PO współfinansowanych z EFS (a w przypadku innych funduszy jest to zalecane) należy opisać postęp w realizacji działań na rzecz włączenia zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Opis ten może zawierać m.in., w zależności od instytucji: Opis zawiera w szczególności:

- a) wskazanie jakie bariery/problemy powstały w zakresie realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz jakie podjęte/podjęte działania zaradcze;

²² Monitorowanie i sprawozdawanie odbywa się zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie sprawozdawczości na lata 2014-2020 oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.

²³ Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/207 z dnia 20 stycznia 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 w odniesieniu do wzoru sprawozdania z postępów, formatu dokumentu służącego przekazywaniu informacji na temat dużych projektów, wzorów wspólnego planu działania, sprawozdań z wdrażania w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia”, deklaracji zarządczej, strategii audytu, opinii audytowej i rocznego sprawozdania z kontroli oraz metodyki przeprowadzania analizy kosztów i korzyści, a także zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 w odniesieniu do wzoru sprawozdań z wdrażania w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna” (Dz. Urz. UE L 38 z 13.02.2015, str. 1), z późn. zm.).

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotnie 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotnie 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

b) najważniejsze informacje/wnioski dotyczące realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami zebrane przez IZ, IP lub IW w ramach złożonych przez beneficjentów wniosków o dofinansowanie projektu, kart oceny projektów, wniosków o płatność i wyników przeprowadzonych kontroli projektów;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

c) opis działań podjętych w poszczególnych obszarach realizacji PO (~~np.~~ na przykład rynek pracy, edukacja, B+R, infrastruktura) przez IZ, IP lub IW, aby upowszechnić realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

d) wyniki ~~ewentualnych~~ badań ewaluacyjnych i analiz pozwalających na podsumowanie działań z zakresu realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami – o ile zostały przeprowadzone;

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

e) przykłady „dobrych praktyk” z ~~zakresu~~ wdrażania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami na poziomie projektów i działań IZ, IP lub IW.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

3)2) W przypadku projektów współfinansowanych z EFS, EFRR i FS narzędziem sprawozdawczym w projekcie jest wniosek o płatność. Instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy o dofinansowanie projektu zobowiązuje beneficjenta w decyzji albo w umowie o dofinansowanie projektu do wykazania i opisanie w części wniosku o płatność dotyczącej postępu rzeczowego z realizacji projektu, które z ~~działań~~ działań równościowych zaplanowanych we wniosku o dofinansowanie projektu zostały zrealizowane oraz w jaki sposób ich realizacja ~~projektu~~ wpłynęła na sytuację osób z niepełnosprawnościami. W celu weryfikacji realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z ~~niepełnosprawnościami~~ w ramach listy sprawdzającej (lub analogicznego dokumentu) ~~dowód~~ wniosku o płatność powinno znaleźć się minimum jedno pytanie weryfikujące to zagadnienie. Co do zasady, w projektach współfinansowanych z EFS w ramach celów tematycznych: 8 *promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników*, 9 *promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją*, 10 *inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie*, 11 *wzmacnianie zdolności instytucjonalnych instytucji publicznych i zainteresowanych stron oraz sprawności administracji publicznej* będzie monitorowany udział osób z niepełnosprawnościami – zgodnie z definicjami

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

wskaźników określonych w Wytycznych Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020.

5.2.46 Sekcja – Ewaluacja²⁴

4) IZ przeprowadza przynajmniej jeden raz w trakcie okresu realizacji PO ewaluację dotyczącą badania ewaluacyjnego dotyczące wdrażania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Badanie to To badanie może być częścią całościowej oceny realizacji zasad horyzontalnych. Warunkiem przeprowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego jest uzyskanie takiego poziomu zaawansowania PO, który pozwoli na dokonanie pogłębionych analiz. Z drugiej strony, jest konieczna realizacja, zaś głównym celem badania w takim terminie, aby jego wyniki mogły zostać wykorzystane do usprawnienia lub dokonania zmian w PO (np. w ramach przeglądu śródkresowego).

2) Wyniki tego typu ewaluacji mogą zostać wykorzystane w związku z rocznymi sprawozdaniami z wdrażania PO, które będą przedłożone Komisji Europejskiej w roku 2017 ewaluacyjnego jest ocena skuteczności realizacji zasady równości szans i 2019, i które powinny zawierać m.in. informacje o działaniach podjętych w obszarze zapobiegania dyskryminacji niedyskryminacji, w tym w szczególności zapewnienia dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.

3) Zaleca się również, aby w każdym planowanym przez IZ i lub IP badaniu ewaluacyjnym Wykonawca badania ewaluacyjnego, wykonawcą analizował dane zagadnienie, proces lub obszar również pod kątem realizacji zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami. Ponadto, już na etapie konstruowania założeń badania należy przeanalizować, czy w badanym obszarze mogą wystąpić jakieś istotne różnice w skutkach interwencji dla osób z niepełnosprawnościami i czy w związku z tym nie należy postawić dodatkowych pytań badawczych.

²⁴ Ewaluacja odbywa się zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020 oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kolor czcionki: Czarny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kolor czcionki: Automatyczny

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kolor czcionki: Czarny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 9 pkt

Sformatowano: Do lewej, Odstęp Po: 10 pkt

Sformatowano: Czcionka: 9 pkt

Sformatowano: Do lewej

5.2.57 Sekcja – Informacja i promocja²⁵

W przypadku zadań z zakresu informacji i promocji realizowanych przez IZ, IP lub IW w zakresie równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, mają zastosowanie, w zależności od potrzeb, następujące działania: standardy dostępności dla polityki spójności na lata 2014-2020 w części: standard informacyjno-promocyjny.

- a) ~~unikanie przekazu i jakichkolwiek innych elementów dyskryminujących, ośmieszających bądź utrwalających stereotypy ze względu na niepełnosprawność lub inne przesłanki wskazane w art. 7 rozporządzenia ogólnego, tj.: płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, wiek lub orientację seksualną;~~
- b) ~~używanie niestereotypowego i zróżnicowanego przekazu w materiałach informacyjnych, opracowywanych przez instytucje np. pokazywanie osób z niepełnosprawnościami w aktywnych i różnych rolach społecznych;~~
- e) ~~zróżnicowanie środków przekazu i kanałów komunikacji tak, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorczyń i odbiorców;~~
- d) ~~udostępnianie na stronach internetowych danego PO materiałów (tworzonych i powstałych) lub odnośników do materiałów dotyczących zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami (np. podręczniki, poradniki, opracowania);~~
- e) ~~organizowanie spotkań informacyjnych zawierających porady, jak realizować zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami w danym typie projektów np. przed ogłoszeniem konkursu dla danego działania;~~

wyznaczenie co najmniej jednej²⁶ osoby w systemie wdrażania PO wyspecjalizowanej w dziedzinie niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami i będącej osobą „pierwszego kontaktu” dla pracowników

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

²⁵ UWAGA: Wymienione w Sekcji 5.2.57 działania są realizowane głównie z pomocy technicznej zgodnie z Wytocznymi ~~Ministra Infrastruktury i Rozwoju~~ w zakresie wykorzystania środków pomocy technicznej 2014-2020. Należy tutaj jednocześnie podkreślić, iż zgodnie z Wytocznymi ~~Ministra Infrastruktury i Rozwoju~~ w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020 w przypadku projektów współfinansowanych z EFS wydatki na działania świadomościowe (m.in. kampanie informacyjno-promocyjne) ~~co do zasady nie są kwalifikowalne w ramach kosztów bezpośrednich.~~

Sformatowano: Kolor czcionki: Czarny

²⁶ ~~Z wyłączeniem Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.~~

Sformatowano: Do lewej

instytucji systemu wdrażania PO lub beneficjentów — może to być ta sama osoba, o której mowa w sekcji

f) ~~6.2.5;~~

g) ~~tworzenie warunków do dyskusji i wymiany doświadczeń, w szczególności poprzez organizowanie spotkań, konferencji, forów internetowych czy platform dla beneficjentów i instytucji zaangażowanych w realizację zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami;~~

h) ~~udostępnianie przykładów „dobrych praktyk” z zakresu wdrażania zasady równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.~~

6. Rozdział – Realizacja zasady równości szans kobiet i mężczyzn w procesie wdrażania EFS, EFRR i FS

6.1 Podrozdział – Realizacja wsparcia w ramach programów operacyjnych

1) W ramach PO współfinansowanych z EFS stosuje się podwójne podejście (*dual approach*). Zgodnie z ~~art. artykułem~~ 3 i 7 rozporządzenia dotyczącego EFS zasada równości szans kobiet i mężczyzn powinna być wdrażana w postaci specjalnie dedykowanego, jednego (lub więcej) priorytetu inwestycyjnego, ukierunkowanego na wyrównywanie szans kobiet i mężczyzn we wszystkich dziedzinach, w tym:

- a) w dostępie do zatrudnienia;
- b) w rozwoju kariery;
- c) w zwalczaniu zjawiska feminizacji ubóstwa;
- d) w zwalczaniu stereotypów związanych z płcią na rynku pracy;
- e) w godzeniu życia zawodowego z prywatnym;
- f) w równym podziale obowiązków opiekuńczych pomiędzy kobietami a mężczyznami;
- g) w promowaniu równego wynagrodzenia za jednakową pracę.

Zasada ta powinna być także stosowana horyzontalnie zarówno we wszystkich priorytetach inwestycyjnych, jak i w całym systemie wdrażania PO, a co za tym idzie działania na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn powinny zostać przewidziane w różnych dokumentach programowych (~~np. na przykład~~ w regulaminie konkursu).

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Normalny, Poziom 1, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Razem z następnym

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Nie Kursywa, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Tabulatory: 0,5 cm, Do lewej

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

2) W przypadku PO współfinansowanych z EFRR i FS, tam gdzie zostały zdiagnozowane nierówności szans kobiet i mężczyzn, zaleca się zastosowanie podwójnego podejścia (*dual approach*). W uzasadnionych przypadkach, gdy IZ podejmie taką decyzję, jest możliwe realizowanie wyłącznie podejścia horyzontalnego. ▲

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Tabulatory: 0,5 cm, Do lewej

3) W przypadku PO, które zostały uznane za neutralne²⁷ w stosunku do zasady równości szans kobiet i mężczyzn, planowane do realizacji wsparcie w poszczególnych priorytetach inwestycyjnych powinno być przeanalizowane pod kątem potencjalnego wpływu finansowanych działań na sytuację kobiet i mężczyzn. Głównie zaś jest istotne przeanalizowanie możliwości wystąpienia negatywnych skutków realizacji pomocy

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

np-na przykład w postaci ograniczonego dostępu do rezultatów wsparcia dla jednej z płci. Należy bowiem pamiętać, że pomimo iż projekt może nie zakładać wsparcia skierowanego bezpośrednio do osób, to jednak efekty takich projektów (np-na przykład, wybudowanie drogi, czy rozwiązania z zakresu TIK) mogą mieć różny wpływ na funkcjonowanie zarówno kobiet, jak i mężczyzn.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Stosuj kerning przy 16 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie

6.2 Podrozdział – System wdrażania programów operacyjnych

Zgodnie z art-artykułem 7 rozporządzenia ogólnego, państwa członkowskie są zobowiązane do zapewnienia uwzględniania i propagowania równości kobiet i mężczyzn + kobiet oraz uwzględniania perspektywy równości szans kobiet i mężczyzn w trakcie przygotowywania i wdrażania PO, w tym w odniesieniu do monitorowania, sprawozdawczości i ewaluacji. Oznacza to, iż na każdym poziomie działań zostaną zaplanowane mechanizmy pozwalające na realizację zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Zasada ta zostanie zatem uwzględniona w następujących obszarach wdrażania PO:

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

6.2.1 Sekcja – Wybór projektów

W przypadku wyboru projektów złożonych do dofinansowania w trybie konkursowym i pozakonkursowym, szczególnie ważna jest ocena przez instytucje do tego upoważnione, zgodności złożonego wniosku z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn, o czym decyduje przyjęte w danym PO podejście:

Sformatowano: Normalny, Poziom 3, Wcięcie: Pierwszy wiersz: 1 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Razem z następnym

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 9 pkt

Sformatowano: Do lewej, Odstęp Po: 10 pkt

Sformatowano: Czcionka: 9 pkt

Sformatowano: Do lewej

²⁷ -Należy tutaj rozumieć wskazanie przez daną IZ w treści PO (w opisie dotyczącym zasady równości szans kobiet i mężczyzn) neutralnego charakteru programu wobec przedmiotowej zasady. ▲

- 1) W przypadku PO współfinansowanych z EFS, zgodnie z postanowieniami Umowy Partnerstwa, przy ocenie projektów obligatoryjne zastosowanie w stosownym formularzu oceny (karcie oceny projektu-~~t~~) lub ~~innym dokumencie pełniącym tę funkcję~~ dedykowanym systemie informatycznym, będzie mieć standard minimum. Dopuszcza się możliwość - tam gdzie zastosowanie standardu minimum jest ograniczone - zmniejszenia przez IZ wymaganej liczby punktów niezbędnych do spełnienia standardu minimum do minimum 1 punktu (za zgodą komitetu monitorującego PO wyrażoną w uchwale). Istnieje również możliwość (za zgodą komitetu monitorującego PO wyrażoną w uchwale) zwiększenia wymaganej minimalnej liczby punktów jaką musi uzyskać wniosek o dofinansowanie projektu za standard minimum lub określenia, które kryteria oceny w standardzie minimum muszą zostać obligatoryjnie spełnione.
- 2) W PO współfinansowanych z EFRR lub FS nie ma konieczności stosowania standardu minimum, natomiast minimalnym wymogiem w przypadku oceny projektów pod kątem zasady równości szans kobiet i mężczyzn jest umieszczenie w formularzu oceny (karcie oceny projektu-~~t~~) lub ~~innym dokumencie pełniącym tę funkcję~~ przynajmniej dedykowanym systemie informatycznym minimum jednego pytania oceniającego spełnianie ~~lub neutralność danego projektu w odniesieniu poprzez dany projekt zasady~~ równości szans kobiet i mężczyzn: (na podstawie zgodności z odpowiednim horyzontalnym kryterium wyboru projektów). Instytucja dokonująca oceny projektów (w ramach karty oceny projektu lub innego równoważnego dokumentu) musi ocenić uzasadnienie i informacje zawarte przez wnioskodawcę we wniosku o dofinansowanie projektu, wskazujące dlaczego dany projekt spełnia zasadę równości szans kobiet i mężczyzn ~~lub jest neutralny w stosunku do niej~~. Dopuszczalne jest uznanie neutralności projektu w stosunku do niniejszej zasady przez instytucję dokonującą oceny projektu. O neutralności można mówić jednak tylko wtedy, kiedy w ramach projektu wnioskodawca wskaże szczegółowe uzasadnienie, dlaczego dany projekt nie jest w stanie zrealizować jakichkolwiek działań w zakresie spełnienia ww. zasady, a uzasadnienie to zostanie uznane przez instytucję oceniającą projekt za trafne i poprawne.
- 3) W przypadku wszystkich funduszy jest zalecane zastosowanie ~~dodatkowych premiujących~~ kryteriów, ~~zachęcających które zachęciłyby~~ wnioskodawców do składania wniosków o dofinansowanie projektów, w większym stopniu zwracających uwagę na równość szans kobiet i mężczyzn ~~(np. na przykład „projekt otrzymuje dodatkowe ... pkt/punkt za objęcie działaniami większego o co najmniej ...% odsetka tej płci, która jest w danym obszarze~~

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Kolor czcionki: Czarny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

w trudniejszej sytuacji”), czy zastosowanie kryterium wskazującego, w jaki sposób wniosek ~~musi~~ powinien, uwzględniać równość szans (~~np. na przykład~~ „wszystkie szkolenia realizowane w ramach projektu będą zawierały wsparcie towarzyszące dla ich uczestników/czek w postaci zapewnienia opieki nad osobami zależnymi”).

~~4) W przypadku wsparcia realizowanego w ramach pomocy technicznej, kryteria oceny projektów będą opracowywane zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie wykorzystania środków pomocy technicznej na lata 2014-2020.~~

4) W przypadku wsparcia realizowanego w ramach pomocy technicznej projekty powinny być zgodne z zasadą równości szans kobiet i mężczyzn. Dopuszczalne jest uznanie neutralności projektu w stosunku do niniejszej zasady przez instytucję dokonującą oceny projektu. O neutralności można mówić jednak tylko wtedy, kiedy w ramach projektu wnioskodawca wskaże szczegółowe uzasadnienie, dlaczego dany projekt nie jest w stanie zrealizować jakichkolwiek działań w zakresie spełnienia ww. zasady, a uzasadnienie to zostanie uznane przez instytucję oceniającą projekt za trafne i poprawne.

6.2.2 Sekcja – Kontrola²⁸

- 1) Kwestie równości szans kobiet i mężczyzn są sprawdzane w ramach ogólnych kontroli projektów. Nie przewiduje się oddzielnych kontroli projektów wyłącznie dla oceny spełniania zasady równości szans kobiet i mężczyzn.
- 2) Kontrola powinna obejmować przede wszystkim weryfikację na poziomie wdrażania projektu, czy działania z zakresu równości szans kobiet i mężczyzn zostały zrealizowane zgodnie z założeniami, określonymi we wniosku o dofinansowanie projektu i informacjami wskazanymi we wniosku o płatność lub innymi równorzędnymi dokumentami. Weryfikacja przez instytucję do tego wyznaczoną powinna być oparta o specjalnie dedykowane pytanie w liście kontrolującej dany projekt, a informacja w tym zakresie powinna być zawarta w informacji pokontrolnej.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Nie Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Normalny, Poziom 3, Wcięcie: Z lewej: 1 cm, Wysunięcie: 6,75 cm, Odstęp Po: 6 pkt, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs, Razem z następnym

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

²⁸ Kontrola odbywa się zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kontroli realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020 ~~oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.~~

Sformatowano: Do lewej

Sformatowano: Do lewej

6.2.3 Sekcja – Monitoring i sprawozdawczość²⁹

- 1) Zgodnie z ~~art. artykułem~~ 50 ~~pkt punkt~~ 4 i ~~art. artykułem~~ 52 ~~pkt punkt~~ 2 ~~lit. litera~~ i rozporządzenia ogólnego, należy w ramach sprawozdania składanego w roku ~~2017~~, 2019, a także w sprawozdaniu końcowym³⁰ wskazać informacje na temat szczególnych przedsięwzięć mających na celu realizację zasady równości szans kobiet i mężczyzn.
- 2) W celu przygotowania przez IZ sprawozdań rocznych z całego PO i innych dokumentów sprawozdawczych w ramach danego PO przez IP ~~lub~~ IW, w przypadku PO współfinansowanych z EFS należy wskazać obowiązkowo (a w przypadku innych funduszy jest to zalecane) opis postępu w realizacji działań w zakresie zasady równości szans kobiet i mężczyzn (także w realizacji wszelkich konkretnych inicjatyw związanych z równością szans kobiet i mężczyzn). Opis ten może ~~zawierać~~ ~~min. między innymi~~, w zależności od instytucji:
 - a) wskazanie jakie bariery ~~lub~~ problemy powstały w zakresie zasady równości szans kobiet i mężczyzn, oraz jakie podjęto działania zaradcze;
 - b) informacje i wnioski płynące z treści złożonych przez beneficjentów wniosków o płatność i wyników przeprowadzonych kontroli projektów;
 - c) opis działań podjętych przez IZ, IP lub IW w poszczególnych obszarach PO (~~np. na przykład~~ rynek pracy, przedsiębiorczość, TIK itd.), aby upowszechnić realizację zasady równości szans kobiet i mężczyzn;
 - d) wyniki ewentualnych badań ewaluacyjnych i analiz, o których mowa w ~~pkt punkt~~ 3, pozwalających na podsumowanie działań z zakresu realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn;
 - e) przykłady „dobrych praktyk” z zakresu wdrażania zasady równości szans kobiet i mężczyzn na poziomie projektów i działań IZ, IP lub IW.
- 3) W każdym PO instytucje odpowiedzialne za monitorowanie ~~tych~~ programów ~~operacyjnych~~ mogą dokonywać okresowych analiz w zakresie równości szans kobiet i

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

²⁹ Monitorowanie i sprawozdawanie odbywa się zgodnie z Wytycznymi ~~Ministra Infrastruktury i Rozwoju~~ w zakresie monitorowania postępu rzeczowego realizacji programów operacyjnych na lata 2014-2020, Wytycznymi ~~Ministra Infrastruktury i Rozwoju~~ w zakresie sprawozdawczości na lata 2014-2020 ~~oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.~~

³⁰ Zgodnie z załącznikiem do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) 2015/207 z dnia 20 stycznia 2015 r. ustanawiającego szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 w odniesieniu do wzoru sprawozdania z postępów, formatu dokumentu służącego przekazywaniu informacji na temat dużych projektów, wzorów wspólnego planu działania, sprawozdań z wdrażania w ramach celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia”, deklaracji zarządczej, strategii audytu, opinii audytowej i rocznego sprawozdania z kontroli oraz metodyki przeprowadzania analizy kosztów i korzyści, a także zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1299/2013 w odniesieniu do wzoru sprawozdań z wdrażania w ramach celu „Europejska współpraca terytorialna”.

Sformatowano: Do lewej

mężczyzn,

w celu ewentualnej zmiany prowadzonych działań i lepszego dopasowania wsparcia do faktycznych potrzeb kobiet i mężczyzn. Analiza taka powinna opierać się o wyniki prowadzonych badań ewaluacyjnych i monitorowania realizacji PO. Zgodnie z ~~art. artykułem~~ 5 rozporządzenia dotyczącego EFS, wszystkie wskaźniki wspólne dotyczące osób powinny być podawane w podziale na płeć. Podejście to należy zastosować również do monitorowania wskaźników specyficznych i wskaźników zawartych na Wspólnej Liście Wskaźników Kluczowych, w tym także w innych niż EFS funduszach (tam gdzie jest to zasadne).

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

- 4) W przypadku PO współfinansowanych z EFS narzędziem sprawozdawczym w projekcie jest wniosek o płatność. Właściwa instytucja podejmująca decyzję albo będąca stroną umowy w ramach PO, zobowiązuje beneficjenta w decyzji albo umowie o dofinansowanie projektu do wskazywania obligatoryjnie w części dotyczącej postępu rzeczowego z realizacji projektu, które z działań równościowych zaplanowanych w ramach wniosku o dofinansowanie projektu zostały zrealizowane, a także do wskazania (o ile będą występować) problemów lub trudności w realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w projekcie. W celu weryfikacji realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach listy sprawdzającej do wniosku o płatność, powinno znaleźć się pytanie weryfikujące to zagadnienie.
- 5) W przypadku PO współfinansowanych z EFRR i FS sprawozdawczość z realizowanych działań na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn w ramach konkretnych projektów powinna odbywać się we wniosku o płatność. Zastosowanie powinno mieć zawarcie przynajmniej jednego pytania dotyczącego zasady równości szans kobiet i mężczyzn w ramach listy sprawdzającej do dokumentu przedkładanego przez beneficjenta.
- 6) Wskazane jest również, aby w skład komitetów monitorujących, które są odpowiedzialne za rozpatrywanie działań z zakresu promowania równości szans kobiet i mężczyzn (~~art. artykuł~~ 110 rozporządzenia ogólnego) i innych gremiów decyzyjnych, zostali włączeni przedstawiciele środowisk działających na rzecz równości szans kobiet i mężczyzn.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej

6.2.4 Sekcja – Ewaluacja³¹

- 4) IZ przeprowadza przynajmniej jeden raz w trakcie okresu realizacji PO ewaluację dotyczącą badania ewaluacyjne dotyczące wdrażania zasady równości szans kobiet i mężczyzn. ~~Badanie to~~ To badanie może być częścią całościowej oceny realizacji zasad horyzontalnych. Warunkiem przeprowadzenia niniejszego badania ewaluacyjnego jest uzyskanie takiego poziomu zaawansowania PO, który pozwoli na dokonanie pogłębionych analiz. ~~Z drugiej strony, jest konieczna realizacja, zaś~~ głównym celem badania ~~w takim terminie, aby jego wyniki mogły zostać wykorzystane do usprawnienia lub dokonania zmian w PO (np. w ramach przeglądu śródkresowego).~~
- 2) Wyniki tego typu ewaluacji mogą zostać wykorzystane w związku z rocznymi sprawozdaniami z wdrażania PO, które będą przedłożone Komisji Europejskiej w roku 2017 i 2019 i które powinny zawierać m.in. informacje odnośnie przedsięwzięć podjętych na rzecz ewaluacyjnego jest ocena skuteczności realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn w PO.
- 3) Jest zalecane, aby w każdym planowanym badaniu ewaluacyjnym, Wykonawca badania ewaluacyjnego analizował dane zagadnienie, proces lub obszar również pod kątem realizacji zasady równości szans kobiet i mężczyzn. Ponadto, już na etapie konstruowania założeń badania ewaluacyjnego należy przeanalizować, czy w badanym obszarze mogą wystąpić jakieś istotne różnice w skutkach interwencji dla kobiet i mężczyzn i czy w związku z tym nie należy postawić dodatkowych pytań badawczych. W badaniach ewaluacyjnych (tam gdzie jest to możliwe i uzasadnione) należy także zbierać i przedstawiać dane w podziale na płeć, a także dokonywać analizy wyników z uwzględnieniem kategorii płci.
- 4) Przy ~~przygotowaniu~~ przygotowywaniu założeń do badania osoby odpowiedzialne za ewaluację powinny brać pod uwagę sprawozdania okresowe i roczne pod kątem analizy osiągniętych wartości wskaźników i analizy realizacji polityki równych szans kobiet i mężczyzn.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

³¹ Szczegółowe warunki i procedury procesu ewaluacji powinny być zgodne z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie ewaluacji polityki spójności na lata 2014-2020 ~~oraz wytycznymi programowymi, jeżeli takie zostały wydane.~~

Sformatowano: Do lewej, Odstęp Po: 10 pkt

Sformatowano: Czcionka: 9 pkt

Sformatowano: Do lewej

6.2.5 Sekcja – Informacja i promocja³²

W przypadku zadań z zakresu informacji i promocji realizowanych przez IZ, IP lub IW w zakresie zasady równości szans kobiet i mężczyzn powinny mieć zastosowanie, w zależności od potrzeb instytucji, następujące działania:

- udostępnianie na stronach internetowych danego PO wszelkich materiałów (tworzonych i powstałych) lub odnośników do materiałów na temat zasady równości szans kobiet i mężczyzn;
- organizowanie spotkań informacyjnych zawierających porady, jak realizować zasadę równości szans kobiet i mężczyzn w danym typie projektów, np. na przykład, przed ogłoszeniem konkursu dla danego działania;
- wyznaczenie co najmniej jednej³³ osoby w systemie wdrażania PO wyspecjalizowanej w dziedzinie równości szans kobiet i mężczyzn i będącej osobą „pierwszego kontaktu” dla pracowników instytucji systemu wdrażania PO lub beneficjentów – może to być tam sama osoba co wskazana w sekcji 5.2.5;
- tworzenie warunków do dyskusji i wymiany doświadczeń – poprzez organizowanie spotkań, konferencji, forów internetowych czy platform dla beneficjentów i instytucji zaangażowanych w realizację zasady równości szans kobiet i mężczyzn;
- używanie niestereotypowego i zróżnicowanego przekazu w materiałach informacyjnych opracowywanych przez instytucje, np. na przykład, pokazywanie kobiet i mężczyzn w aktywnych, niestereotypowych rolach, zróżnicowanie kanałów komunikacji tak, aby dotrzeć do jak najszerszego grona odbiorców;
- unikanie przekazu i jakichkolwiek innych elementów dyskryminujących, ośmieszających bądź utrwalających stereotypy ze względu na płeć;
- udostępnianie przykładów „dobrych praktyk” z zakresu wdrażania zasady równości szans kobiet i mężczyzn.

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt, Pogrubienie, Kursywa

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0 cm, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Do lewej, Wcięcie: Z lewej: 0,5 cm, Wysunięcie: 0,5 cm, Interlinia: Wielokrotne 1,15 wrs

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Domyślna czcionka akapitu, Czcionka: 12 pkt, Indeks górny

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

Sformatowano: Czcionka: 12 pkt

³² UWAGA: Wymienione w Sekcji 6.2.5 działania będą realizowane głównie z pomocy technicznej zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie wykorzystania środków pomocy technicznej na lata 2014-2020. Należy tutaj jednocześnie podkreślić, iż zgodnie z Wytycznymi Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie kwalifikowalności wydatków w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego oraz Funduszu Spójności na lata 2014-2020 w przypadku projektów współfinansowanych z EFS wydatki na działania świadomościowe (m.in. kampanie informacyjno-promocyjne i różne działania upowszechniające) co do zasady, nie są kwalifikowane w ramach kosztów bezpośrednich.

³³ Z wyłączeniem Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Sformatowano: Do lewej

Sformatowano: Kolor czcionki: Czarny

Sformatowano: Do lewej

Sformatowano: Czcionka: 10 pkt

Sformatowano: Wyrównany do
środk

Sformatowano: Do lewej